

GYŐRI LAPOK.

Társadalmi, közművelődési és ismeretterjesztő közlöny.

Megjelenik hetenként kétszer u. m. szerdán és szombaton.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:
Egész évre . 6 frt — kr. Negyedévre . 1 frt 50 kr.
Fél évre . 3 " — " Egy hónapra . . . " 60 "
Egyes szám ára 8 kr.
Előfizetési pénzek a kiadóhoz belváros, a győri első takarékpénztár épületében, intézendők.

Felelős szerkesztő:
Dr. KARIKA ANTAL.

Laptulajdonos és kiadó:
CZÉH SÁNDOR.

Szerkesztőségi iroda: Ispita-utca 16. sz.
HIRDETÉSEK DÍJA:
Egész oldal 16 frt — kr. Nyolczad old. 2 frt — kr
Fél oldal . . 8 " — " Tizenhatod old. 1 " — "
Negyed old. 4 " — " Hirdetés bélyegdíja 30 "
Többszöri hirdetésnél tetemes árengedmény.
A nyílt tér soronként 15 kr-ával számítatik.
Lapunk szám. hirdetések elfogad Bécsben Haasenstein és Vogler

Előfizetési felhívás.

Bátoritva azon kedvező fogadtatás által, melylyel lapunk kezdetleges hiányai daczára is a város és vidéke értelmisége részéről találkoznunk szerencsés volt, s mely érthető jelül tekinthető annak, miszerint a nagyérdemű közönség egy független lap szükségességét beismeri; indittatva továbbá azon eltökélt szándékunk által is támogatott reménytől, hogy a kezdet nehézségein most már át esve, lapunkat mind tökélyesbé s a művelt közönség igényeinek megfelelőbbé tehetjük: a bekövetkező évnegyed alkalmából bátrak vagyunk az igen tisztelt közönséget lapunk pártolására s előfizetéseik megújítására annál inkább felkérni, mert a t. közönség részvételéből merithetünk mi is erőt s ösztönt kitűzött célunk szilárd és ernyedetlen követésére.

Előfizetési feltételek:

Egész évre . . . . . 6 frt — kr.
Fél évre . . . . . 3 " — "
Negyed évre . . . . . 1 " 50 "
" " tanítóknak — " 75 "
1 hónapra . . . . . " 60 "

A szives megrendeléseket lapunk kiadó-hivatalához kérjük beküldeni.

Győr, 1879. márczius 15.

Dr Karika Antal,
szerkesztő.

Szeged viz alatt áll!

E vészkiáltás hangzik keresztül az országban minden felé.

Magyarország egyik drága gyöngye, a nagy magyar város: Szeged, mely mindég az elsők közt ragyogott, mikor haza és emberiség áldozatot követeltek, most maga is a honfiak segélyére, alamizsnára szorul.

Szeged utcáin, hol boldog magyar nép ezrei hullámzóttak nem régen, most a gátot tört pusztító elem vad zajlása hallik, elseperve embert, állatot, békés otthont, jólétet boldogságot.

E perczben Szeged egy felbomlott tábor, a menekülők ezreinek vészkiáltása, a nők, gyermekek sikoltása elvész az orkán csapkodta habok zugásában.

A helyzet iszonyu, a látomány szivet fagyasztó, a minő csak egy pusztuló magyar város képe lehet.

Szeged gyufagyára felrobbant, ég. A reáliskola, postaépület viz alatt van. A töltéseket az egész vonalon áttörték a szélkorbácsolta hullámok. Egymás után dülnek a házak. Dögölt ökröket, lovakat sodornak tova a tolongva futó habok. Az a rémhir is elterjedt, hogy a zsinagóga beszakadt, s tömérdek oda menekült asszonyt, leányt, gyermeket temetett el.

Polgártársak! Szegedi testvéreink e rémes helyzetét, Magyarország egyik legvirágzóbb városának, az alföldi ipar s gazdaság forgalmi központjának, hazánk délvidéki védbástyájának pusztulását behuny szemekkel, összefont karokkal néznünk nem szabad.

Kormányunk, dicséretére legyen mondva, megtett mindent, hogy a végzet sujtó csapása, az ezek és ezek boldogságát felduló gyász-katasztrófa be ne következne. De az emberi ész és kar daczoló ereje megtörtött a szélvesszel szövetkezett bős hullámok dühöngésén.

Most már nem védekezni, hanem gyámolítani kell. A hazában hazátlanokká lett földönfutókat meg kell menteni az elvesztéstől, éhhaláltól.

A haza egy oltárrá, az adakozás oltárává változott; és a haza polgárai, országgyűlés, kormány, főváros, egyetemi ifjúság, lelkesedve sietnek e szent oltárra letenni áldozataikat.

A fővárosban megalakult szegedi bizottság falragaszokon hívja fel a polgárokat a nyomor enyhítésére. „Polgárok! — Igy szól a kiáltvány — Szeged romjaiban hever. A nagy magyar város fölött összecsapott a fékvesztett áradat. A házsorok nyomát romok halmazza jelöli. Az ország nem engedheti, hogy csak volt Szeged. Szegednek hamvaiból Phoenixként kell felemelkednie! Adakozzunk újra-építésére. A testvéri szeretet, a honfiai kötelesség, a nemzeti rokonszenv érzete kéri tőletek a gyors, a mentő áldozatokat.”

Tisza Kálmán 40,000 forintot bocsátott a Szegeden működő kormánybiztos rendelkezésére, hogy az árviz-sujtottak életéről, élelméről, ruházataról gondoskodva legyen.

Az egyetemi ifjúság kebelében segélyző-bizottság alakult s 140 egyetemi hallgató indult el külön-vonattal a vész színhelyére.

Az országgyűlési függetlenségi-párt értekezlete elhatározta, hogy a képviselőház ülésében indítványt fog beadni, Szeged városa és az árviz által sujtott Tisza vidéknek egy millió forinttal való segélyezése, az adó behajtásának megszüntetése és moratórium kieszközölése iránt.

Az országgyűlési ármentő-bizottság is már elindult a fővárosból, az árviz által borított vidékre öt csónakkal és a szükséges mentőeszközökkel, valamint élelmiszerekkel.

Pest megye alispánja is megtette már a szükséges intézkedéseket az árvizsujtotta vidékek lehető gyámolítása s gyors segélyezése érdekében.

Polgártársak! Aranyat a tűz, a polgári s emberbaráti erényeket a szenvedés vihar teszi próbára. Városunknak az első helyen levők közt kell ragyogni azon jóltevők koszorujában, kik az árvizsujtotta Szeged s Tiszavidék földönfutó népének segélyére sietnek. Nem a felsorolt példák, de saját szívünk, emberbaráti érzelmeink indítsanak ma bennünket áldozatokra.

Szeged viz alatt áll! Polgárok! mi álljunk oda seregestől a jótékonyság sz. zászlója alá! Adakozzunk!

Pereszlenyi János.

Felhívás adakozásra!

A csapások sora még nem végződött be! Minden perczben várható a rémhir, hogy Szeged után Csongrád, Szentés s Hódmező-Vásárhely városokat is elérte a pusztulás átka. Száz-ezrei legtösgyökeres magyar hazánkfainak

jutnak koldusbotra s milliókra menő nemzeti vagyon megy veszendőbe! Illő tehát, hogy minden polgár elő vegye nélkülözhető filléreit s azokat a szenvedő emberiség s haza oltárára áldozza!

Felhívjuk Győr város tisztelt polgárait a gyors adakozásra!

Lapunk szerkesztősége is elfogad bármily csekély adományokat a tiszavidéki árvizkárosultak részére, s a befolyt összegeket nyilvánosan nyugtázza.

A fentebbi célra eddig szerkesztőségünknek adakoztak:

Dr. Sikor József . . . . . 3 frt.
Nt. Pereszlenyi János ref. lelk. . 3 frt.
Dr. Karika Antal . . . . . 3 frt.
Czéh Sándor, könyvnyomdász . . 3 frt.
Szerényi Endre . . . . . 3 frt.

Összesen 15 frt.

A Csáky szalmája.

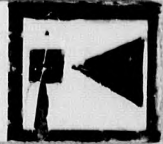
Sajnos, hogy ezen név alatt ez idő szerint nem érthetünk egyebet, mint a város adózó polgárainak filléreiből összegyűlt közvagyon, a melyet, a minő nehéz összeszerezni, mivel utána legtöbb esetben a szegény adózó nép könyei folynak, és számtalanszor a család egyetlen dunyhája és vánkosa árából gyűl az össze, épen oly könnyű azt százankint kiszórni meddő, haszontalan czélokra, oly czélokra, a melyekből a közjó nem gyarapodhatik, csak legfelebb egyes emberek szorult állapotán segíthet azon jó barát, a ki saját zsebébe nyulni nem akar, belenyul tehát a közös pénztárba, hogy pártfogoltjait segélyezhesse.

A legutóbbi városi közgyűlés erre egy igen szép példával szolgált.

Vargyas Endre tanfelügyelő ur ugyanis folyamodott a városhoz a végből, hogy miután a kormány neki, azaz nevének, egy polgári leányiskola felállítását megengedte, a város támogassa őt a cél kivitelében évenkénti segélylyel. Nem határozta meg az összeg erejét, mert minél több az, annál jobb, és ezen célja eléréseért a közgyűlés néhány tagját, azokat, a kik bírnak a szó és a tekintély hatalmával, igen alázatosan — tervének előre megnyervén — beadta ebbeli alázatos folyamodását.

A közgyűlés igen csendes természetű férfiakból áll, olyanokból, kik mindent áldoznak egy dologért, és ez a béke. A mint látták azt, hogy egy pár tekintélyesebb képviselő hajlandó Vargyas urnak egy kis szivességet tenni, elhallgatott propter bonum pacis, és hagyta az erkölcsi erőszakot hatalmaskodni meggyőződése fölött. Nem volt több mint két ember annyi bátorsággal, hogy a közvagyon védelmére képes lett volna szót emelni. — Illő dolog tehát, hogy a független sajtó vegye át a szót, azon organum, a melyet sem félelem, sem gyengéd tekintet, sem részrehajló barátság nem vezérel, annál is inkább, mivel tudunkra esett, hogy a városi közgyűlés eme határozata ellen nagyszámu aláírással ellátott folyamodvány készül a kormányhoz. Beszéljük meg hát az ügyet.

A győrvidéki néptanítók elhatározták ugyanis, hogy Győr várost felkérjük, hogy Győrött egy polgári leányiskolát állítson fel, mint a melynek szüksége napról-napra inkább kitűnik. E folyamodást átadták

a tanfelügyelőnek, mint a gyűlés elnökének, ez azonban jobbnak látta e dologból magának jövedelemforrást csinálni, azonnal folyamodott a kormányhoz, mondván, hogy miután Győr városának éppen nincs kedve ezen köteles iskolát feállítani, adjon neki a kormány az ilyenek felállítására engedélyt. Ez meg is adatott, mivel nem kell ahhoz semmi egyéb, csak a közoktatási miniszter egyik osztálytanácsosának jóhajlandósága.

Meglett hát elvben az intézet, a melynek már keletkezése is olyan, a mely merőben nélkülözi az erkölcsi alapot.

Mi lesz ennek következése? Az, hogy a nyilvános iskola helyett, hol ingyen-oktatás lett volna, lesz pénzért oktató magán-intézet. Tudja azt V. ur igen jól, hogy így nem fogja kifizetni magát az, mivel a közönség fogja tudni, mit várhatson ezen intézettől, és megelégszik majd inkább leányai számára azon elemi képzettséggel, melylyel azok bírnak, és nem fogja oda küldeni azért, hogy ott a drága idő, és a drága költség veszendőbe menjen. Hanem így okoskodott a tanfelügyelő ur. Ha éppen más nem is jön az iskolába, csak azon leányok, a kik a tanítóképezdében akarnak felvétetni, már az is elég, mivel a szegény szülők szájaktól vonják meg majd a falatot inkább, de leányaikat mégis intézetembe fogják küldeni, ha tudják, hogy a képezdében leendő felvételüknek ez lesz mellőzhetlen feltétele, hogy pedig ez legyen, arra lesz gondom, hisz én vagyok ott is az elnök. Igaz, hogy illő tanerőket szerezni nem lehet, mert ha az egész jövedelmet azokra fordítom is, alig lenne elég, hanem majd csak meg lesz az valahogy; fődolog, hogy minél jövedelmezőbb legyen az üzlet, és ezért csavarjunk ki a várostól is, amennyit lehet, azon várostól, a melynek az intézet ép úgy fogja érdekeit sérteni, mint a tanügy legszentebb érdekeit.

Igy okoskodott a jó tanfelügyelő ur, és úgy látzik, igazán jól okoskodott. Terve sikerült.

Azonban a város atyáitól legyen szabad megkérdezni azt, hogy mikép veszik lelkükre ezen a közös pénztárra nehezülő barátságos bőkezűséget? — Mert kérem szépen! más volna még, ha Győr városának volnának fekvő javai, a melyekből minden költség fedezhető volna annyira, hogy a városi adó vagy semmi, vagy oly csekélység volna, mint hazánk boldogabb városainak, de ott, hol az 50 százalék városi adó oly iszonyu áldozatokat igényel a polgárságtól, hogy annak terhe alatt minden évben többen roskadnak össze, ily körülmények között, ily czélokra szánakat áldozni évenként nagyobb dolog, mint a mennyit megbir a képviselői felelősség, és a lelkiismeret.

Hangok hazánkból.

Élt Budapesten egy Marcot Alfréd nevű francia hirlapíró; ő ezelőtt évekkel jött Magyarországra s a „Temps“ című francia újságnak budapesti levelezője volt. Marcot végtelenül szeretett bennünket s mikor rólunk írt, oly meleg, oly lángoló rokonszenv hatotta át sorait, mintha csak édes kedves testvérünk lett volna; ő otthon érezte már magát tökéletesen Budapesten, hol már több magyar íróval szoros barátságba lépett s második ha-

zájának tartotta ezt a szegény Magyarországot, melynek oly sok ellensége és oly kevés barátja van, de a melyet végtelenül megszeret és soha el nem felejt az, aki egyszer hazánkban megfordult; látta ennek vendégszerető, barátságos népét, délibábos rónáit s ifju szép fővárosát, melynek oly szép multja s oly nagyszerű jövője van!

És ez a francia hirlapíró, ez a nemeskeblű jó barát, a napokban 35 éves korában jobblétre szenderült, itt hagyta mind a két hazáját s elment ama harmadik hazába, ahol a világ nemzetei fénylenek mint a nap, és ahol többé francia és magyar, vagy akármi nemzetiségek között semmi különbség nem létezik. — A távol hazában szülők, testvérek siratják a derék férfit, kinek ravatala a Rókus-kápolna helyiségében vala felállítva.

A temetést — mint ezt egyik hazai lapunkban olvassuk — a francia konzul költségén a magyar írók és művészek társulata rendezte. A koszorúkkal borított érczkoporsót az írók és jó barátok egész bánatos serege vette körül. Ott volt a temetésen Türr István, gróf Apponyi Albert, Hoffmann közös pénzügyminiszter, br. Falke külügyminiszteri osztályfőnök. Ott voltak a magyar lapok szerkesztői, több német lapszerkesztő, Falk Miksa, Bródi Lipót, stb.

A kápolnában Komócsy József mondott egy igen szép és nagy határu beszédet, elbucszuttatta Marcot szép hazájától s általános lett a zokogás a hölgyek között, midőn így szólt: „Itt fognak a mi kedves hazánk földében porladozni az ő hamvai; ah, de ő nem látja többé a szép Franciaországot, nem látja többé Párist, a mai művelt világ e csudás „metropolisát“; szegény író társunk, hol van a te anyád, hol vannak testvéreid?“

A közönség a halottat a temetőbe is kikísérte kocsióra ülvé; de a francia konzul, a hatalmas köztársaság képviselője segédjével gyalog ment a koporsó után egész a sírig. A sírnál Pázmány Dénes francia gyászbeszédet mondott, azután a francia konzul olvasta fel azon távirati köszönetet, mely a francia köztársaság nevében érkezett a magyar művészek és írók társaságához, kik az elhalt francia író társnak végtisztességét illetőleg, oly megható emberbaráti kegyeletet tanusítottak.

Igy ment végbe egy francia hirlapíró temetése Magyarországon fővárosában. A hatalmas köztársaság derék képviselője, a budapesti francia konzul maga viselte a temetési költségeket, s gyalog kísért ki egész a sírig a koporsót s egy egész ország mond hálás köszönetet a magyar íróknak és művészeknek, kik oly forró részvételt róttak le a kegyelet szent adóját, a köztünk elhalt francia író iránt.

Aztán csudálkozok még valaki, hogy a világ legdicsebb és leghatalmasabb nemzete, a francia, amely így tudja megbecsülni íróit, mely ily országos részvételt tanusít azon író iránt, ki a francia műveltség egyik szerény harcosa volt s szívének melegével hazánkat is hő szerette. Gyalog megy a francia konzul a koporsó után, istenem, hiszen mi ma-holnap divatból sirunk, divatból gyászolunk és annyira megyünk a műveltségben, hogy halottainkat még kocsiin sem kísérik ki a temetőbe. A francia konzul gyalog megy . . . de hát hol is

veszik ezek a francziák azt a minden népet tulszárnyaló műveltséget, hol veszik a tüzet, mely sziveikben lángol! . . . Az ilyen nemzet, ha a föld alá bujnik is, telkeresné őt az örök dicsőség s annyi virággal hintené be még sirhalmát is, hogyha az irigység mindig szaggatná, még sem győznék azokat leszaggatni. Csakhogy az ily népek nem szoktak meghalni soha, a futó századok, az örök hír és dicsőség sugarait szórják ezekre s e fény sugar megörzi az arczokat hervadástól s egyik nemzedék a másiknak adja át az örök ifjuság vidor koszoruit.

Csak sajnálnunk lehet, hogy e temetésen a kormány és képviselőház magukat nem képviseltek, igen szép lett volna eltanulni a részvétet attól a nemes francia nemzettől, melynek konzula gyalog ment egy francia író koporsója után egész a temetőig! Igy talán jövőben mi is jobban megtudnók becsülni íróinkat, kik tentával és tollal többet tesznek a népek haladása és boldogsága érdekében, mint mások vérrel és vassal. — „Itt is tanulhatnánk — kiált fel a „Magyar Hirlap“ — a francia nemzettől, mely így meg tudja becsülni íróit. Menne-e vajjon távirat Magyarország nevében Párisba, ha ott egy magyar hirlapíró halna meg?“ — A többi országok konzulai is jelen voltak a temetésen s megilletődve hagyták ott a sirt, mely fölé a magyar írók és művészek társasága díszes sarkövet akar emelni. Fogadják e nemes s a francia és magyar néphez teljesen méltó szándékért innen a távolból is szívélyes üdvözlötünket s meleg kézzorításunkat!

Nem ily szomorú, hanem igazán és valóban örvendetes eseményt képez azon érdekes előadás, melyet márczius 10-én délelőtt a Lloyd épület nagyszobájában „Vizeink felhasználásáról“ Türr István tábornok tartott.

Sok ily jeles férfiura volna szüksége hazánknak, mint Türr István tábornok, ki amely jól értett egykor a kard villogtatásához s a mily lelkesedéssel szolgálta egykor mint katona, a közsabadság szent ügyét: ép oly lángbuzgalmu tevékenységgel működik most nemzetgazdasági rendszerünk s állapotaink javításán s korhadt intézményeinknek a korszellem által igényelt gyökeres átalakításán. Nagyszámú díszes közönség, számos nagykereskedő, képviselők, egyetemi tanárok mind végig feszült figyelemmel hallgatták a nagyérdékű előadást, mely egy nemzetgazdasági tanulmány volt s melyben a derék és tudós tábornok azon nagyszerű előnyeket igyekezett érdekesen megvilágítani, melyek folyóink hajózhatóvá tételéből, szabályozásából és egy rendszeres csatornázási hálózat kiépítéséből származnának.

Megható volt, midőn a lelkes tábornok Amerika példájára utalva, hangoztatta, hogy Amerika vizeinek czélszerű felhasználásával oly óriási mértékben emelte mezőgazdaságát, hogy ma már a nyers termékek felhalmozásával a gyors közlekedés útján gyors kivitellel oda dobta a keztyűt a vén Európa összes földmivelő országainak. Mi vaspályákba közel 400 milliót fektettünk; igaz, hogy ezáltal sokat lendítettünk kivitelnkön, kivált északi irányban s ezáltal vált lehetővé, hogy az egyenes adóinkat 10 év alatt 30 millióval emelhetjük. Ha azonban vi-

TÁRCZA.

Házasság a nagy világban.

(Folytatás.)*

Hogy ily csekély számú elem annyi különféle testet képes létrehozni: csak úgy magyarázható meg, hogy ezen elemek roppant mennyiségben léteznek a világegyetemben, s hogy a testek képzéséhez csak parányiakkal járulnak. Mikor tehát azt mondjuk, hogy az elemek egyesülnek egymással: ez alatt csak részecskéik vagy parányiuk egyesülését kell értenünk.

Ezen részecskéket is úgy, mint az emberi-nem parányait, az embereket, szintén egyének gyanánt tekinthetjük, minélfogva nem messze térünk el a valóságtól, ha ezen elemrészecskéik egymással egye-

sülésének módzatait könnyebb megértés végett az emberek házassági szokásaival hasonlítjuk egybe.

Az emberek közt a házasság két külön-, u. m. férfi és nőnemű egyén törvényes egyesüléséből áll. Az elemek nem lévén élő lények, köztük nemi különbség nem létezik, de ennélfogva házassági szövetkezeteikben sincs különbség a felek közt, egyiknek sincs fölénye a másik felett, nincs köztük ur és feleség, teljesen egy testté vannak olvadva s mindegyik egyenjogú alkatrésze a szövettségnek.

Emberi fogalmak szerint nagyon különösnek tetszhet tehát, ha azt mondjuk, hogy az elemek házasságát ily nemi különbség nem léte dacára is valami olyan szerelem féle vonzalom hozza létre. Pedig való igaz, hogy az elemek egymáshoz vonzódás által egyesülnek egymással s ezen vonzalom tisztaságára nézve felül mulják az embereket is. Mert noha történnék elvétre emberek közt is házasságok, melyek tiszta önzetlen rokonszenvben alapulnak: de

mégis meg kell vallanunk, hogy az emberi házasságok rózsá-lánczait többnyire mellékes érdekek fűzik egybe s gyakran a létező rokonszenv dacára, a papa, mama tanácsa vagy kényszerítése, vagy a felek saját önérdékű számítása folytán más oly egyénnel lép egyik-másik fél szövetségbe, ki iránt legkisebb rokonszenvet nem érez. Az elemekben nincs ily önérdék, az elemek csak oly elemmel egyesülnek, a mely iránt rokonszenvet vagy vonzalmat éreznek; más, rokonszenvükkel nem egyező elemmel ellenben, ha tűzbe vetik vagy présbe teszik is őket, semmikép nem házashatók össze.

Az igaz, hogy az elemekben is meg van az a gyengeség, hogy nem csak egy, hanem több elem iránt is éreznek egy időben vonzalmat s vonzalmak tárgyai közt szintugy vannak többé vagy kevésbé kegyeltek, mint akár a mi uraink és hölgyeink kegyencei közt. E tekintetben az elemek is olyan leltárféléhez alkalmazzák magukat, mint a minőt

* Elejét l. a „Gy. L.“ 18-ik számában.

zeink szabályozása és egy átgondolt csatornázási rendszer által terményeink mennyiségét a modern mezőgazdasági elvek alkalmazásával azok minőségét emelhetjük, kívülről indirekt adók czimén milliók folynak be, ide benn pedig az adóképeség fog hatékonyan emelhetni.

Felemlit ezután néhány czélszerű tervet: ilyen a Béga összekötése az al-Dunával s a Szávával egész Fiuméig. Ilyen a Bánságban az Aranka csatorna, ilyen a tiszavölgyi csatornahálózat stb. A kezdeményezés a kormány dolga, de egyesek is sokat lendíthetnek a cél elérésében.

Türrnek eszébe jut egy francia barátjának mondanása az 1870—71-ki véres háború után: „Elvesztettünk 10 milliárdot, két tartományt, de ha egy órával naponként többet dolgozunk s valamivel az ediginél kevesebbet költünk, visszazerezzük az elvesztetteket.”

Igy kell a magyaroknak is gondolkozni, mondja Türr. De így ám, mondjuk mi is. Hanem mi mit cselekedünk, csatornák helyett töltéseket, védgátakat építünk, s mikor bömblöve jön városaink, falvaink alá a zugó ár, félre verjük a barangokat. Mikor lesz az, mikor szakítva az átkos pártoskodással, vállalva közreműködünk, sulyos áldozatokkal is oda hatunk, hogy elhanyagolt mezőgazdaságunkat rendbe hozzuk, egy rendszeres csatornázási hálózat kiépítésével folyamainkat szabályozzuk, hazai iparunkat pártoljuk, honi posztókban és katonokban fognak járni. De mi csak panaszkodni tudunk, nem pedig hatni, áldozni. Rosz világ van, mondogatjuk: de azért iparszükségleteinket külföldről elégítjük ki; új palotánkba a butorokat külföldről hozatjuk, s egy-egy diszlakoma alkalmával Párisból rendeljük meg a nyalánságokat.

Igy azután bizony, pusztulunk és veszünk. — Mennyi vizünk van, mi szép volna, ha csatornáinkon fürge hajók lobogói köszöntének a partokon élő boldog népet: de nekünk a vizek arra valók, hogy belefuljunk, Győr és vidéke majd minden évben beleful, most meg a Tisza mentén fojtogatja a falvakat és városokat, köztük a derék Szegedet a vésszes rakonzátlan elem.

Uraim! Magyarok! tegyünk már egyszer mi is valamit, társuljunk, egyesüljünk, mozogjunk, tanuljunk, ne csak pipáljunk ősi joggal, ősi házban: hanem látogassuk is az iparos-köri előadásokat. — De zsebbe is nyuljunk, ha kell. Így azután majd csak megyünk valamire.

Kátó.

Árvíz.

A király ő felsége Tisza Kálmán miniszterelnökhöz a következő kéziratot intézte:

Kedves Tisza! Tekintettel a több oldalról nyilvánult kívánalmakra s az ország minden részében már készülöben lévő loyális tüntetésekre, szándékomban volt Nőmmel a Császárné és Királynéval házasságunk 25. évfordulójának közeli ünnepélye alkalmából Budapest fővárost meglátogatni, hogy szeretett magyar Királyságom lakossága körében is, annak szerencsekívánatait, mint tapasztalt szeretete és ragaszkodása újabb bizonyítékát elfogadjam.

E szándékom teljesítése által saját óhajomásomnak

is feleltem volna meg, mert mindég örömmel szolgál hű Magyarországom népével találkozhatni.

Azon sulyos sorscsapások azonban, melyek által a lakosság nagy része a tiszavidéken legközelebb bekövetkezett vízáradás folytán sujtatott, azon elhatározásra indítottak, hogy említett szándékom kivételétől eltekintsek és pedig azon kívánság által vezéreltetve, hogy azon költségek, melyek ez alkalomból a törvényhatóságokat, községeket, testületeket, vagy egyeseket érték volna, valamint az ezen alkalomból netán alapítványokra szánt összegek, a mennyire lehetséges és legalább részben, a balsors által sujtott s a segélyre oly sürgősen rá utalt szükölködők javára fordíttassanak.

Utasítom önt, ezt oly hozzáadással közzétenni, hogy Én ezen kívánságom lehetőleg dús teljesítését, mely által a mindenkor áldozatkész lakosság szükölködő polgártársai szenvedéseit áldásosan enyhítheti, egyszersmind Irányomban való szeretet és ragaszkodás legörvendetesebb s szívemnek legjobban eső bizonyítékául fogom tekinteni.

Egyidejűleg egyszersmind intézkedtem, hogy Önnek, a legközelebb mult napokban már kézbesített összegeken kívül még további negyvenezer forint Saját nevemben s Nőm a Császárné és Királyné nevében, magánpénztárámból kiszolgáltassék, mely összeg ön által a Tisza áradása folytán sujtott szükölködők segélyezésére lesz fordítandó.

Kelt Budapesten, 1879. évi márczius hó 13-án.

Ferencz József s. k.

Szegeden az árvész f. hó 12-én éjjél után 1 és 2 óra közt a legsötétebb éjben következett be. Előtte való napon a katonaság s önkéntes munkások megfeszített erővel dolgoztak a töltések fenntartásán. Ötven helyen tört utat magának a víz a töltésen keresztül s ötven helyen fojtatott el ismét. Végre midőn a töltés már majdnem teljesen át volt ázva s a munkások lába alatt ingadozni kezdett, a katonai parancsnok kiadta a rendeletet a visszavonulásra. Erre a munkások szaladásnak eredtek, de még mielőtt a városba érhettek, a víz már megelőzte őket s pár óra alatt a város alsóbb részeit oly mértékben elöntötte, miszerint a lakosoknak lehetetlen volt vagyonukat s életüket megmenteni.

Az árviztől többnyire álmukban meglepett lakosok házak tetejére, fákra menekültek várva a segélyt, de elegendő csónakokról nem volt gondoskodva, ennél fogva az ár közé szorultak nagyobb része elveszett. A mentők szemei előtt dőltek le a házak, magukkal temetve a bennszorultakat. Egy téglá rakásra 80 nő és gyermek menekült, ezeket alig szedték a mentők csónakokba, a következő pillanatban már a téglarakás összeomlott. A mentők egyébiránt a legnagyobb erőt fejtik ki s ezeket mentenek ki a veszélyből. Zubovitch hadnagy egy maga 75 ember életet mentett meg. Porzsoló pesti ifju szintén 32 gyermek s 41 nőnek nyújtott menekülést. A vést tetézte még az is, hogy több helyen tűz ütött ki.

A lakosság egy része vasuton s gőzhajón közel eső városokba szállítottatott, a nagyobb rész azonban nem akar megválni szülő helyétől s azon reménytől,

hogy vagyonából valamit még megmenthet. Ezek a tiszta töltésen, szabad ég alatt tanyáznak.

A szerencsétlenek számára tetemes adakozások történtek, de élelmi szerek s ruházat volna legelőbb s leginkább szükséges.

A legújabb tudósítások Szegedről a következő híreket hozzák:

Hat ezer épületből tegnap és ma **összedült négy ezer épület**, ezek közt **két ezer hétszáz lakóház**. Felső városban és Rókus városban **egyetlen ház sem áll**. Rókus és felső városban, alsó város nagy részében **két öl három öl magas víz**. Tiszaparti töltés még mindig tele van menekültekkel, betegekkel. Asszonyok, gyerekek százan, **ezeren halálos betegek ijedtség, hideg, fagy miatt a várban, Szőregen**. — Halottak száma megközelítőleg sem tudható. Eddig **négy száznál több** honvédekkel, katonákkal együtt. Makkos erdőben menekülők közül sokan harminczhat óráig nem ettek, nem ittak. Marosi nevű menekülő beszéli, hogy a fákról szemelátára esett három nő és gyermek vízbe és elmerült. Erős hideg van. **Ruha kellene leginkább**.

Szentes, Csongrád, M.-Vásárhely is veszályban forognak, mint azt a budapesti lapokból át vett következő távirati tudósítások jelentik.

Szentes, márcz. 13. (d. u. 4 ó. 5 perc.) A folyvást dühöngő orkán mellett minden emberi erő megfeszítése mellett **a védelem lehetetlen**. A katasztrófa minden perczen várható. Műszaki vezetőink jelentései szerint **még legfeljebb két óránk van**.

Szentes, márcz. 13. (d. u. 4 óra 50 perc.) Dolgozik itt minden ember, de a borzasztó viharban, mit egy perczen építünk, másokban szétromboltatik. Perczről perczre haladunk a végveszály felé. És ha az orkán estig meg nem szünik, menthetetlenül veszve vagyunk.

Csongrád, márcz. 13. (d. u. 1 óra 45 perc.) A vészharang szól. **Ha a szél néhány óra alatt meg nem csendesül, Csongrád város még ma víz alatt áll**.

H.-M.-Vásárhely, márcz. 13. (d. u. 4 óra 10 perc.) Több napi lázas izgatottság és erőfeszítés után ott állunk, hogy minden pillanatban várjuk végpusztulásunkat. A védelem többé lehetetlen.

Tót nem ember . . . .

Közmondást, mely annyi bajt, sőt vérontást okozott volna, mint az, melyet czimül választottam, nem ösmerek. Viszont, alig van a magyar közmondások között más, melynek eredete, és valódi értelme azok előtt, kik azzal élni szoktak, annyira ösmertlen lenne.

Ámbár tagadhatatlan, hogy a magyar, nemzetiségére igen büszke, nem állithatja joggal senki sem, hogy más nemzetiségű polgártársait nyelvök végett üldözze volna, sőt talán túlságig engedékeny volt ez irányban. — Alig mutat a történet más példát, hogy középkori urak jobbjáikat oly kevéssé háborgatták volna nyelvök használatában, mint épen a magyarok. Németország, különösen Észak-Németország, részben sokkal későbbben került német hatalom alá, mint a magyarok honfoglalása történt, mégis csak egyes hely- és személynevek tartják

a gondos mamák szoktak eladó leányaik számára készíteni. Például mikor azt mondják: „legjobb lenne édes leányom ha A. B. urhoz mennél férjhez, mert az legvagyonosabb; de ha az nem akar elvenni: akkor jó lesz B. C. ur is, s ha ez sem jönne, úgy jó lesz C. D. ur, s ha ez sem akaródzik, meg teszi még D. E. ur is, ha még ez sem kap beléd, akkor jó lesz akárki a manó, csak férfi legyen!” — Az elemek is tehát szintén legjobb szeretnének a lisztán legelől jegyzett A. B. elemmel egyesülni, de ha ez nem lehet, megelégszenek az alsóbb rangba sorozottak valamelyikével is, de már oly végletekbe még sem mennek, mint az elkeseredett eladók, mert inkább örökre hajadonok maradnak, mintsem oly elemmel egyesüljenek, mely iránt semmi vonzalmat nem éreznek.

Hanem abban megint megegyeznek az elemek az emberekkel, hogyha kénytelenségből valamely alsóbb rangu s így kevésbé kedvelt elemmel kellett egye-

sülniök, később azonban alkalom kínálkozik nekik, egy más magasb rangu elemmel szövetekezni: akkor ha szerit tehetik, megszöknek előbbi hites társuktól s ama jobban kedvelt elemmel egyesülnek.

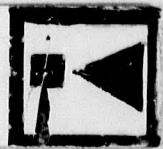
Ilyen legkedveltebb elem valamennyi közt az élely, melylyel majd minden elem legörömebb s ahol csak lehet, egyesül; ezen kívül sok elem örömebb egyesül még a könnyel, szénnel, kénnel, halvannal stb.; ellenben vannak elemek, melyek egymással vegyileg soha sem egyesülnek, mint például a mész, szikeny, hamany stb. Van egyébként minden elemnek bizonyos különösen kedvelt eleme, melyért kiválik bármely más egyesülésből, a melylyel tehát kilehet csálni az egyes elemeket vegyületeikből.

Ezen elemek között létező vonzalmat a vegytan vegy-rokonságnak, vagy mivel az elemek ezen vonzalomnál fogva választhatók el egymástól: **vál-rokonságnak** nevezi. Azon elemeket pedig, melyek segélyével más elemeket vegyületeikből ki le-

het csálni s ezáltal meg lehet tudni vagy kikémlelni, hogy bizonyos elem jelen van-e valamely vegyületben, vagy pedig hogy valamely vegyületben minő elemek vannak jelen: **kémszereknek** nevezzük.

Ezen vonzalom, a természet ezen titkos ereje az, mely az elemeket egymáshoz vonja s egymással önkénytelenül is egyesíti, mihelyt a körülmények ezt megengedik. Ez a vonzalom benne van az elemekben örökkön örökké, s bár ezredévekig legyenek lekötvé más elemhez, e vonzalom a kedveltebb elemek iránt nem szünik meg soha bennök s ha alkalmuk van oly elemmel egyesülni, melyhez jobban vonzódnak: azonnal elhagyják régiebb társukat s szövetekeznek az újabb rég óhajtottal.

(Folyt. köv.)

ott fenn az egykori szláv nép emlékét, és tudjuk, alig egy félszázad alatt mennyire germanizáltot Posen. — Magyarországon ellenben megfordítva, sok helyen a jobbágy nemzetisége nyelét el az urét.

Nem szándékom, ezen elnézés, vagyis jobban mondva, büszkeségből eredt közöny káros vagy hasznos voltát e helyen vitatni, csak az elvitázhatatlan tényt kívántam constatálni.

Annál feltűnőbb azonban ezen, egész a legújabb időkig a magyarral talán legjobban megférő, nemzetiséget sértő közmondás keletkezése, és előre gyanítható, hogy annak igaz értelme korántsem oly sértő.

Véleményem szerint sikerült ezen közmondás igaz értelmét feltalálni:

Az „Ausland“ című etnographiai folyóirat 1854-ik évi 2-ik számában (a 48-ik lapon) de Bode bárónak, a londoni ethnologiai társasághoz intézett közleménye ösmertetik, melyben Asterabad és Masanderan tartományok törzseiről értekeznek. — Ezen tartományok a Kaspi tenger déli részén, tehát oly vidéken, melyet a magyarok hajdan laktak, fekszenek.

Ezen értekezésben mondatik: „A földmivesek azon osztályhoz tartoznak, mely Perzsiában Tótt vagy Tadsik név alatt ösmertetik, az utóbbi név Buchará és Khivában, az előbbi Perzsiában szokásos.“ Valamivel alantabb pedig: „A Tótt-ok nem vándorolnak, hanem falvakban laknak melyek többnyire az erdőkben fekszenek“

Ugy hiszem, mindenki előtt világos lesz, mért nevezte a foglaló nomád magyar, az erdős vidéken, falvakban lakó és földmives szlávot tótnak

A köznépi mai nap is csak a férfit nevezi embernek, és a hadseregek erejében csak is a harczost veszik mai nap is emberszámba. — Természetes, hogy az akkori zord időkben csak a kalandozó harczos volt tisztelet tárgya, volt ember: a békésen falvakban élő földmives pedig csak félig megvetett tót, és igen könnyen eshetett meg, hogy egy helységben 50 férfi, de csak egy ember volt, a többi tót lévén.

Tót nem ember, tehát egyszerűen azt jelentené: földmives nem harczos. H. S.

Irodalom.

— Rég meg kellett volna már emlékeznünk hazai irodalmunk egyik legközhatalmasabb termékéről, amely különösen irodalmunk legelhanyagoltabb ágát, az ipari szakirodalmat gazdagította egy becses művel.

Ezen mű a „Találmányok könyve, ismeretek a kézmű és műipar mezejéről“ című munka, melyet a földmivelés, ipar s kereskedelemügyi m. kir. miniszter megbízásából és az orsz. m. iparegyesület felügyelet alatt több idevágó munka alapján kidolgozott Freckay János. A mű célja az iparosokat az erőműtan és műtani vegytan ismereteibe bevezetni s a természeti anyagok gondos kiválogatásában s feldolgozásában utasítást adni. Kiterjed minden iparágra s ismerteti minden egyes iparág régiebb s újabb állását, az abban alkalmazott régiebb és újabb gépeket és eszközöket, ábrákkal is illusztrálva. Körülmélyesen leírja az ipar terén felmerült újabb találmányokat oly módon, hogy nem csak a szakember talál benne ismeretei bővítésére elegendő anyagot, hanem egyszersmind a nem iparosok tudományát is képes kielégíteni.

Ezeknél fogva e munka igen ajánlható előre törekvőbb iparosainknak s óhajtható, hogy azt az egyes iparegyesületek legalább egy példányban közös erővel megszerezzék.

A mű 40 füzetben jelenik meg, egy füzet ára 40 kr.

Színház.

Kedden, márczius hó 11-én Kissné Árpási Katicza javára, bérszűnetben adatott: „A háromszéki leányok.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban dalokkal. Jókai Mór után írta Szigligeti Ede. Zenéjét szerző Erkel Gyula. Már az igaz, hogy amely színésznőt a győri közönség megszeret, az aztán meg van szeretve! Mutatja ezt a mai előadás.

Egy ócska, bohózatos népszínműre, mely K.-né Árpási Katicza második jutalomjátékaként adták, ismét megtelt egészen a színház, — s első megjelenésekor zajos éljenések között csak úgy hullott minden oldalról a szebbnél szebb virágkoszorú feléje, hogy kedves férje alig tudá azokat számára összeszedni. Hanem aztán meg is játszotta ám druszáját Katiczát, azt a derék székelyleányt Dankos András, háromszéki lőfő-székelly fogadott leányát, ugy; hogy párját kell keresni az országban! — Az előadáson jól mulatott a közönség, s kifogástalan is lett volna az, ha Brigitta asszony Weimuth, brassói furmender ur kedves hites társa, művészi túlbuzgóságában úgy tele nem kiabálja füleinket, hogy azok még másnap is zúgtak bele! Oly szerepekben, melyek már magukban, írva is kirivók, nem kell a szerző gondolatait túlríkkanntani. — Az oly rikácsolás, mint ma Brigitta asszonyé volt, kellemetlenül hat érdekeinkre, — s érthetlenné teszi a beszédet.

Szerdán, márczius hó 12-én adatott: „Kapitány kisasszony.“ Vig operette 3 felvonásban. Fanchette Michelt ismét K.-né Árpási Katicza énekelte és játszotta, szokott ellenállhatlanul kedves modorában, a szép számu közönség zajos tapsai között. Egész előadás sikerültnek mondható.

Csütörtökön, márczius 13-án a hatodik félbérlet 1-ső számában adatott először: „Gusztáv ur, vagy: a fehér házinyul szörnyetege.“

Uj francia bohózat 3 szakaszban. Irta Lesage, fordította Sasvári László. — A mult esték, valóban a bohózatok este volt színházunkban, — úgy hogy már ettől a harmadiktól szinte félt a közönség s nagyon üresen hagyá a színházat. Pedig a jelen voltak igen jól mulaták magukat rajta. Az első és harmadik felvonás, még vigjátéknak is megjárna, — csak a másodikban vannak holmi tulzolt bohóságok. — Meséje igen mulattató, de annyira szövevényes, hogy azt elmondani röviden lehetetlen, — hosszasak és így unalmasak pedig nem akarunk lenni. — Ezt csak látni és hallani lehet élvezettel színpadon, kivált oly jó előadásban mint a mai volt; melyben különösen Beödy, Follinus, Mikei, Berki és Dezséri urak jeleskedtek; Mikei kivált azért, mert természetesen minden torzítás nélkül adá az együgyű hasznóbérlő szerepét. A ház azonban — mint már említők, igen üres volt; meglehet a közelebbi előadások, vagy inkább bohózatok rettenték vissza a közönséget, melyet jövő szombaton, hisszük hogy befognak majd ismét harangozni a „Kornevilli harangok!“ Kakasfy.

Meghívás.

A győri első általános ipartársulat f. évi márczius hó 16-án, délelőtt 10 órakor az iparoskör helyiségében

V. rendes közgyűlést

tart, melyre a társulat minden tagja tisztelettel meghívatik.

Tárgyak:

1. Elnöki jelentés a társulat működéséről.
2. Az első ált. ipartársulat évi számadásainak előterjesztése.
3. Az iparoskör félévi bevétel és kiadások utáni eredmény kimutatása.
4. Az iparoskör további fentartása iránti intézkedések.
5. Az iparoskör részére titkár és pénztárnok megválasztása.

Győr, 1879. márczius 4-én.

Hets Mátyás,
elnök.

Napi hírek.

Az iparos-körben hétfőn, f. hó 17-én fog a tizenharmadik nyilvános előadás megtartatni, melyre a n. é. közönség tisztelettel meghívatik. Előadó: Nt. Pereszélyi János lelkész ur. Tárgy: „A nők állása a társadalomban.“ Előadás kezdete: esti 7 órakor.

Uj postahivatal. Győrszigetben a kir. postahivatal f. hó 16-án életbe lép. Az uj postahivatal, mely a győri postahivatallal naponként háromszor

közlekedő gyalogpostával lesz összeköttetésben, csupán levél és darabonként 2 kgr. súlyt meg nem haladó kocsipostai küldemények felvételét a bel-földi forgalomban, 150 frtig terjedő utalványok és 200 frtig terjedő utánvételek, valamint külföldre szóló utalványok és utánvételek közvetítésével fog foglalkozni. A közbesítő szolgálatot Győrszigeten ezután is a győri postahivatal fogja teljesíteni és ugyanezen postahivatal fogja a Győrszigetre szóló utalványokat s utánvételeket kifizetni.

A szegediek segélyére városunk polgármesteréhez érkezett miniszterelnöki felhívás folytán tegnap f. hó 14-én a déli vonattal 10 csolnak 12 hajós kíséretében indított Győrből utnak.

Győr-Szigetben közönségi iskola van, azaz tanintézet a közönségi lakosok gyermekei részére, hitfelekezeti különbség nélkül. Az iskolába néhány az orthodox zsidósághoz tartozó szegény szülők gyermekei is jár. Ez egészen helyes, amennyiben a közönségi iskolának áldása épen abban rejlik, hogy a serdülő ifjuság felekezeti különbség nélkül neveltetik abban. De hogy a nevezett intézetben épen a zsidó gyermekek nem nyernek hit- és erkölcs-tanítást, az ellenkezik az orthodoxizmus fogalmával, ellenkezik a népoktatási törvényvel is, melynek 57. §-a világosan rendeli, miszerint a közönségi iskolát látogató növendékek hit- és erkölcs-tanításáról saját hitfelekezeti egyházhatóságuk tartozik gondoskodni.

A Szegedi árvíz-károsultak javára a győri I. általános ipartársulat által tegnap: f. hó 14-én rendezett hangverseny, tekintve, hogy előkészültre alig két napi idő jutott, mind élvezetességére, mind eredményére nézve sikerültnek mondható. Az előadott részletek általában tetszést arattak. Follinus és Somló szavallatai, Valentin éneke hatást keltettek. K.-né Árpási Katicza s Kiss Ferkó ének-előadásai gyújtottak; Mikei coupletjai elfeledtették a közönséggel, hogy e percben Szegeden 70 ezer ember didereg sírva-ríva a pusztá töltéseken; Steiner és Sik parányi művészek megmutatták, hogy még nagy ember s talán művész is lehet belőlük; az est fénypontját azonban Róth kisasszonyok igazán élvezetes s művészi spanyol-kettőse képezte. Nagy dícséretet érdemelnek mind az ipartársulat derék elnöke és tagjai, kik az országban, lehet mondani, elsőik voltak szegedi iparos társaisk részére ezen az uton segélyt szerezni, mind szintársulatunk jeles tagjai; úgy Vörös Jancsi népzene-társulata is, kik a jótékony cél tekintetéből minden díj nélkül szíveskedtek közreműködni; végre Auer kávé-s ur, ki a helyiséget, világítást s szolgálatot díj nélkül engedte át és szolgáltatta s ezen felül még 5 frttal járult a víz által károsultak segélyezéséhez. A hangverseny anyagi eredménye, mint értesültünk 105 frt, felül-fizetéssel együtt mintegy 245 frtra tehető, mi tekintve, hogy kétszer ad, ki gyorsan ad, elég szép eredmény, köszönet érte a jelen volt n. é. közönségnek

Nem rosz. Bizonyos W. S. csicsói lakos elvesztett egy takarékpénztári könyvet, melyre 60 forintot befizetett. Feljelenté kárát az illető takarékpénztár- és a városi kapitányságnál talán egy hónappal elelőtt. Tegnap bejött pénzeért; de az intézet alapszabályai értelmében, ezt kivenni nem bírván, ügyvédhez folyamodott. Mekkora volt azonban meglepetése, midőn az ügyvéd a 60 forintnak kieszközléseért 35—40 frtot kért!

Meteorologiai jegyzetek.

Hó — nap	Hőmérő Reaumur			Légsúlymérő milliméterekben			Időjárás
	6. 6.	12. 6.	18. 6.	6. 6.	12. 6.	18. 6.	
márczius 12	+4	+6	+4,7	738	738	736	—
„ 13	+2,5	+4	+0,7	733	733	735	—
„ 14	-1,3	+1,3	-2	736	737	739	Havazás

Vizállás a Rábán 2 m. 70 cm. (azaz 8' 8").

Győri gőzfürdő apácza-utcza 28. szám alatt.
Gőzfürdő nyitva reggel 7 órától déli 1 óráig.
Kádfürdő „ „ 7 „ egész estig.

Gőzhajó-járás:

Győrből indul Budapest felé délelőtt 11 órakor.
„ „ Bécsfelé este 7 „